ANALIZA STATUTULUI DE MAGISTRAT AL PROCURORULUI ÎN CONTEXTUL CODULUI DEONOTOLOGIC ŞI AL ETICII PROFESIONALE

Vlad GUȚAN,

student, anul IV, Facultatea de Drept, Uiversitatea de Stat din Moldova

CZU: 347.964.1:174 E-mail: gutanvlad015@gmail.com

În contextul eforturilor constante ale Republicii Moldova de a se alinia standardelor europene privind statul de drept, problematica recunoașterii statutului de magistrat al procurorului devine tot mai actuală și relevantă. Reformele judiciare inițiate în ultimele decenii, accentuate de cerințele partenerilor europeni, scot în evidență importanța unei clarificări instituționale și juridice a rolului procurorului în sistemul de justiție. Deși procurorii sunt actori esențiali în garantarea legalității, imparțialității și protecției drepturilor fundamentale, statutul lor profesional rămâne ambiguu în raport cu cel al judecătorilor, ceea ce afectează coerența funcțională și percepția publică asupra independenței justiției [6, p.4].

Demersul analitic privind statutul procurorului urmărește examinarea aprofundată a poziției acestuia în raport cu principiile deontologice și valorile eticii profesionale, pentru a evalua dacă actualul cadru normativ oferă suficiente garanții de independență și imparțialitate. Sunt scoase în evidență lacunele legislative și contradicțiile existente între statutul juridic și cel etic al procurorului, cu raportare la modele internaționale consolidate, cum sunt cele din România, Italia sau Franța [3, p.102]. De asemenea, analiza include percepțiile actorilor relevanți din sistemul judiciar, precum și nevoia unor reforme sistemice în vederea alinierii la exigențele europene [4, p.43].

Analiza adoptă o metodologie comparativă, examinând sistemele judiciare din România, Italia, Portugalia și Franța, unde procurorii sunt recunoscuți ca magistrați, și studiind documente internaționale relevante, precum rapoartele Comisiei de la Veneția, GRECO, Consiliul Consultativ al Procurorilor Europeni [7, p.2] și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Un sondaj realizat pe un eșantion de 63 de procurori din Republica Moldova a evaluat percepțiile acestora cu privire la oportunitatea recunoașterii statutului de magistrat, evidențiind o aspirație de lungă durată în cadrul sistemului judiciar pentru consacrarea formală a acestei calități. [Diagrama 1.]

Cercetarea se sprijină pe o bază teoretică extinsă, susținută de lucrări doctrinare și studii comparative, combinând analiza juridico-comparativă cu abordări sociologice pentru a oferi o perspectivă integrată asupra practicilor internaționale și realităților autohtone [6, p.21]. Astfel, sunt identificate particularitățile structurale ale sistemului național și condițiile care ar permite recunoașterea formală a calității de magistrat pentru procurori.

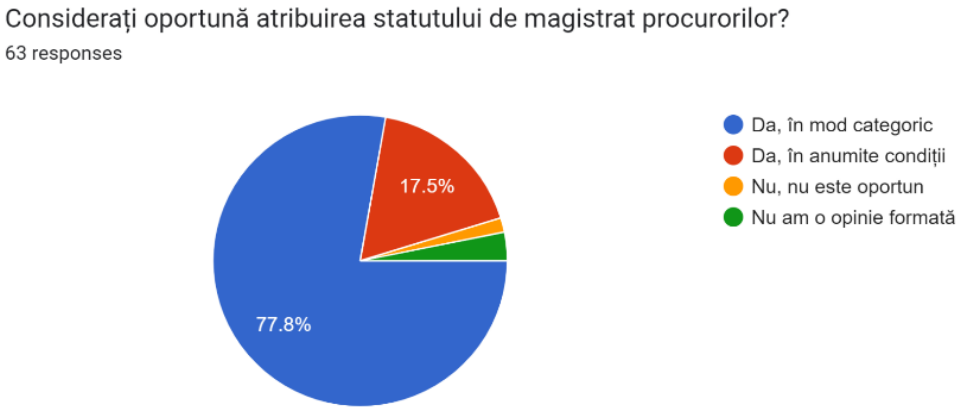

Diagrama 1. - Întrebare acordată procurorilor în cadrul sondajului.

Constatările relevă faptul că o asemenea recunoaștere ar contribui la eliminarea ambiguităților privind autonomia profesională și la sporirea protecției funcționale împotriva presiunilor ierarhice sau politice. În același timp, ea ar facilita integrarea mai organică în spațiul european de justiție, consolidând coerența procesuală și contribuind la uniformizarea standardelor de imparțialitate și eficiență [7, p.2].

Un element fundamental în construcția statutului procurorului îl reprezintă coerența dintre rolul constituțional și exigențele deontologice ale funcției. Codul de etică al procurorilor moldoveni prevede principii importante precum imparțialitatea, obiectivitatea, demnitatea și responsabilitatea. Cu toate acestea, eficiența acestor principii este diminuată atunci când nu sunt susținute de un statut juridic clar, care să ofere protecții reale împotriva ingerințelor externe sau ierarhice [5, p.14].

În dreptul comparat, calitatea de magistrat a procurorului este strâns legată de standardele etice pe care le respectă, dar și de garanțiile juridice pe care le deține. Astfel, în Italia, Consiliul Superior al Magistraturii are în competență atât judecătorii, cât și procurorii, asigurând un control unitar și echidistant asupra carierei și eticii lor profesionale [3, p.109]. În Portugalia, formarea unificată și aplicarea acelorași criterii de selecție și promovare contribuie la întărirea unui spirit comun de magistratură [4, p.22].

La nivel european, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit, în jurisprudența sa, că lipsa unor garanții efective de independență a procurorului poate genera încălcări ale dreptului la un proces echitabil. În cauze precum Alparslan Altan c. Turciei sau Kövesi c. României, Curtea a evidențiat necesitatea unor mecanisme instituționale prin care procurorii să fie protejați de eventuale presiuni administrative sau politice. Astfel, calitatea de magistrat nu reprezintă doar un simbol profesional, ci o necesitate pentru respectarea drepturilor fundamentale [1-2].

În contextul Republicii Moldova, percepția publică asupra procuraturii rămâne oscilantă. Studiile sociologice indică o încredere scăzută în activitatea procurorilor, cauzată de lipsa transparenței, suspiciuni privind imparțialitatea și influențele externe

asupra actului de urmărire penală [6, p.21]. În această situație, recunoașterea oficială a calității de magistrat, însoțită de standarde stricte de evaluare și răspundere, poate constitui un mijloc eficient de recâștigare a legitimității profesiei.

Prin urmare, tema statutului procurorului în raport cu principiile de etică profesională nu poate fi tratată izolat, ci trebuie abordată în ansamblul său instituțional, normativ și social. Recunoașterea calității de magistrat pentru procurori, dublată de o aplicare riguroasă a normelor etice și de consolidarea culturii organizaționale, poate contribui decisiv la eficientizarea sistemului de justiție și la reafirmarea valorilor statului de drept în Republica Moldova.

Cercetarea a concluzionat că recunoașterea formală a statutului de magistrat pentru procurori ar clarifica rolul lor în sistemul de justiție, ar elimina ambiguitățile actuale și ar spori protecția funcțională împotriva presiunilor externe. Această măsură ar alinia Republica Moldova la standardele europene și ar îmbunătăți coerența și eficiența sistemului judiciar. Se recomandă adoptarea unei legi-cadru pentru uniformizarea statutului juridic al judecătorilor și procurorilor, consolidarea aplicării Codului de etică și instituirea unei evaluări periodice etico-profesionale a procurorilor.

Referințe:

1. Curtea Europeană a Drepturilor Omului. (2019). Alparslan Altan c. Turciei (Cererea nr. 12778/17), Hotărârea din 16 aprilie 2019 [accesat: 1 iulie 2025]. Disponibil: https://hudoc. echr.coe.int/eng?i=001-192804
2. Curtea Europeană a Drepturilor Omului. (2020). Kövesi c. României (Cererea nr. 3594/19), Hotărârea din 5 mai 2020 [accesat: 1 iulie 2025]. Disponibil: https://hudoc. echr.coe.int/?i=001-234170
3. Di Federico, Giorgio. Prosecutorial Independence and the Role of the Council for the Judiciary in Italy. În: Italian Journal of Public Law, nr. 2/2023.
4. GRECO. Fourth Evaluation Round – Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors: Republic of Moldova. Strasbourg: Council of Europe, 2023.
5. Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară. ONU, 2002.
6. Sanduța, V., Rusu, M., Bagrin, L., Lealin, I., Nesterov, A., Oganesean, A. Studiu privind oportunitatea acordării statutului de magistrat procurorilor din Republica Moldova. Chișinău: Pictografic, 2024.
7. Venice Commission. Opinion CDL-AD(2021)047 on the independence of prosecutors. Strasbourg: Council of Europe, 2021.

Recomandat
***Oleg CHICU**, dr. în drept, lect. univ.*